Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

19 päivänä syyskuuta 2013 *

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Asetus (EY) N:o 1346/2000 — Maksukyvyttömyysmenettelyt — 24 artiklan 1 kohta — Velvoitteen täyttäminen ”maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevalle velalliselle” — Kyseisen velallisen velkojalle suoritettu maksu

Asiassa C-251/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal de commerce de Bruxelles (Belgia) on esittänyt 14.5.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.5.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Christian Van Buggenhout ja Ilse Van de Mierop, Grontimmo SA:n konkurssipesän hoitajat,

vastaan

Banque Internationale à Luxembourg SA,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič (esittelevä tuomari) sekä tuomarit E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.3.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Grontimmo SA:n konkurssipesän hoitajat Christian Van Buggenhout ja Ilse Van de Mierop sekä avocat C. Dumont de Chassart,

— Banque Internationale à Luxemburg SA, edustajanaan avocat V. Horsmans,

— Belgian hallitus, asiamiehinään M. Grégoire, M. Jacobs, L. Van den Broeck ja J.-C. Halleux,

— Saksan hallitus, asiamiehinään J. Kemper ja T. Henze,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja B. Beaupère-Manokha,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

— Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja S. Duarte Afonso,

— Euroopan komissio, asiamiehenään M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.5.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 (EYVL L 160, s. 1) 24 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Grontimmo SA:n konkurssipesän hoitajat Christian Van Buggenhout ja Ilse Van de Mierop (jäljempänä Grontimmo) ja toisaalta Banque Internationale à Luxembourg SA (jäljempänä BIL) ja joka koskee jälkimmäistä asianosaista vastaan nostettua kannetta, jolla tätä vaadittiin palauttamaan sen Grontimmon velkojalle tekemä maksu kyseisten pesänhoitajien hallinnoimaan konkurssipesään.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Asetuksen N:o 1346/2000 johdanto-osan 4, 23 ja 30 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta on tarpeen välttää kannustamasta osapuolia siirtämään omaisuutta tai oikeudenkäyntejä jäsenvaltiosta toiseen edullisemman oikeusaseman saamiseksi (’forum shopping’).

– –

(23) Tässä asetuksessa olisi määritettävä sen piiriin kuuluviin kysymyksiin yhtenäiset lainvalintasäännöt, jotka niiden soveltamisalalla korvaavat yksittäisten valtioiden kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset. Jollei toisin säädetä, sovellettaisiin menettelyn aloittaneen jäsenvaltion lakia (lex concursus). – –

– –

(30) On mahdollista, että jotkut asianomaiset eivät tosiasiassa tiedä menettelyn aloittamisesta ja toimivat vilpittömässä mielessä tavalla, joka on ristiriidassa uuden tilanteen kanssa. Niiden henkilöiden suojaamiseksi, jotka tietämättä menettelyn aloittamisesta toisessa valtiossa tekevät velalliselle maksusuorituksen, joka olisi ollut annettava toisessa valtiossa aloitetun maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjälle, olisi säädettävä, että tällainen maksaja vapautuu velasta.”

4 Asetuksen N:o 1346/2000 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan sellaiseen velallisen kaikkia velkoja koskevaan maksukyvyttömyysmenettelyyn, jossa velallinen menettää osittain tai kokonaan määräysvallan omaisuuteensa ja jossa määrätään selvittäjä.”

5 Kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, maksukyvyttömyysmenettelyyn ja sen vaikutuksiin sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa menettely on alkanut – –”

6 Kyseisen asetuksen 21 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Selvittäjä voi vaatia, että toisessa jäsenvaltiossa julkaistaan kuulutus maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamispäätöksestä ja tarvittaessa selvittäjän määräämistä koskevasta päätöksestä – –”

7 Asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos joku on jäsenvaltiossa täyttänyt velvoitteen velalliselle, joka on toisessa jäsenvaltiossa aloitetun maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena, vaikka velvoite olisi ollut täytettävä tämän maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjälle, vapautuu hän velvoitteestaan, jos hän ei tiennyt menettelyn alkamisesta.

2. Jos velvoite on täytetty ennen kuin 21 artiklassa tarkoitettu kuulutus on julkaistu, katsotaan, jollei muuta näytetä, että velvoitteen täyttänyt osapuoli ei tiennyt menettelyn alkamisesta; jos sitoumus on täytetty kuulutuksen julkaisemisen jälkeen, katsotaan, jollei muuta näytetä, että hän tiesi menettelyn alkamisesta.”

Belgian oikeus

8 Belgian oikeudessa konkurssia säännellään 8.8.1997 annetussa konkurssilaissa (loi sur les faillites).

9 Kyseisen lain 14 §:ssä säädetään, että konkurssiin asettamista koskeva tuomioistuimen päätös on pantavissa täytäntöön ilman lykkäävää vaikutusta alkuperäisen asiakirjan mukaisesti sen antamisesta alkaen ja että tällainen päätös tulee voimaan sen antamispäivänä kello 00.00 ja sen kaikki oikeusvaikutukset tulevat voimaan kyseisenä päivänä.

10 Konkurssilain 16 §:ssä täsmennetään puolestaan, että ”konkurssiin asetettu menettää konkurssiin asettamista koskevan tuomioistuimen päätöksen antamispäivästä alkaen suoraan lain nojalla oikeuden määrätä omaisuudestaan, mukaan lukien sellainen omaisuus, jota se saattaa saada ollessaan konkurssissa”.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

11 Grontimmo on kiinteistökehitysyhtiö, jonka kotipaikka on Antwerpen (Belgia). Hakemus Grontimmoa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamiseksi toimitettiin tribunal de commerce de Bruxellesiin 11.5.2006.

12 Kaksi Grontimmon velallisyhtiötä asetti 22.5. ja 24.5.2006 Grontimmon hyväksi sekkejä, joiden yhteismäärä oli 1 400 000 euroa.

13 Grontimmon vuosittainen yhtiökokous, joka pidettiin 29.5.2006, hyväksyi sen johtajien irtisanomisen ja nimitti tilalle uudet johtajat, joiden kaikkien kotipaikka on Etelä-Afrikassa ja joiden nimitykset tulivat voimaan kyseisenä päivänä. Samana päivänä Grontimmo sai Kostner Development Inc:ltä (jäljempänä Kostner), joka on 29.3.2006 perustettu yhtiö, jonka kotipaikka on Panamalla, osto-option 1 400 000 eurolla.

14 Grontimmo avasi 31.5. ja 22.6.2006 kaksi tiliä Dexia Banque Internationale à Luxembourgissa, josta on sittemmin tullut BIL. Mainitut yhteismäärältään 1 400 000 euron sekit maksettiin ensin yhdelle näistä tileistä, jolta kyseinen määrä sitten siirrettiin niistä toiselle.

15 Grontimmon uudet johtajat lähettivät 2.6.2006 Dexia Internationale Luxembourgille kirjallisen määräyksen, jossa pankkia pyydettiin asettamaan Grontimmon nimissä Kostnerin hyväksi 1 400 000 euron pankkisekki.

16 Grontimmo asetettiin 4.7.2006 konkurssiin tribunal de commerce de Bruxellesin päätöksellä, jolla Grontimmo menetti suoraan lain nojalla kokonaan määräysvallan omaisuuteensa kyseisen vuorokauden alusta alkaen. Päätös julkaistiin 14.7.2006 ilmestyneessä Moniteur belgessä mutta sitä ei julkaistu Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourgissa.

17 Dexia Banque Internationale à Luxembourg asetti ja maksuunpani 5.7.2006 Grontimmon 2.6.2006 antaman määräyksen mukaisesti 1 400 000 euron hintaisen osto-option kauppahintaa koskevan sekin Kostnerille.

18 Grontimmon konkurssipesän hoitajat vaativat 21.9.2006 Dexia Banque Internationale à Luxembourgia palauttamaan kyseisen määrän välittömästi ja vetosivat siihen, että maksu oli tehty vastoin konkurssivelallisen määräysvallan menettämistä koskevaa sääntöä, eikä siihen näin ollen voitu vedota konkurssipesän velkojia vastaan, koska kyseinen maksu oli tehty konkurssimenettelyn alkamisen jälkeen. Dexia Banque Internationale à Luxembourg kieltäytyi palauttamasta kyseistä määrää sillä perusteella, että se ei ollut tiennyt maksukyvyttömyysmenettelystä ja saattoi siten vedota asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklaan.

19 Koska yritykset määrän sovinnolliseksi palauttamiseksi osoittautuivat turhiksi, Grontimmon konkurssipesän hoitajat aloittivat pääasiassa 2.8.2010 tekemällään haastehakemuksella menettelyn ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voiko BIL laillisesti vedota asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklaan, kun otetaan huomioon erityisesti se, että nyt käsiteltävässä asiassa Grontimmon konkurssipesän hoitajat eivät julkaisseet kyseistä yhtiötä koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamispäätöksen olennaista sisältöä Luxemburgissa, eikä tietyn jäsenvaltion pankkia voida perustellusti vaatia tarkistamaan päivittäin, etteivät sen muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet asiakkaat ole maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena.

21 Tribunal du travail de Bruxelles päätti näin ollen lykätä ratkaisun antamista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Miten [asetuksen N:o 1346/2000] 24 artiklassa olevaa ilmaisua ’täyttänyt velvoitteen velalliselle’ on tulkittava? Onko sitä tulkittava siten, että se kattaa maksun, joka konkurssissa olevan velallisen pyynnöstä tehdään tämän velkojalle, silloin kun kyseisen maksuvelvoitteen konkurssissa olevan velallisen lukuun ja hyväksi täyttänyt osapuoli on toiminut näin tietämättä siitä, että velkojan osalta on kesken toisessa jäsenvaltiossa aloitettu maksukyvyttömyysmenettely?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevan velallisen määräyksestä tämän velkojalle tehtävä maksu voi kuulua sen soveltamisalaan.

23 Aluksi on todettava, että vaikka asetus N:o 1346/2000 sisältää muun muassa lainvalintasäännöksiä kansainvälisen toimivallan ja sovellettavan lainsäädännön määrittämiseksi (ks. vastaavasti asia C-527/10, ERSTE Bank Hungary, tuomio 5.7.2012, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), asetuksen 24 artikla ei kuulu tällaisiin lainvalintasääntöihin vaan se on aineellisen oikeuden säännös, jota sovelletaan kussakin jäsenvaltiossa lex concursuksesta riippumatta. Ennakkoratkaisukysymyksellä pyritään ainoastaan selvittämään, kuuluuko Dexia Banque Internationale à Luxembourgin pääasiassa Kostnerille Grontimmon määräyksestä tekemä maksu kyseisen 24 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan; kyseisessä säännöksessä säädetään, että jos joku on jäsenvaltiossa täyttänyt velvoitteen velalliselle, joka on toisessa jäsenvaltiossa aloitetun maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena, vaikka velvoite olisi ollut täytettävä tämän maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjälle, vapautuu hän velvoitteestaan, jos hän ei tiennyt menettelyn alkamisesta.

24 Kuten kaikki huomautuksensa esittäneet osapuolet ovat todenneet, vastauksen antamiseksi tähän kysymykseen on tutkittava, kattaako käsite velvoitteen täyttäminen maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevalle ”velalliselle” ainoastaan maksut tai muut suoritukset konkurssissa olevalle velalliselle vai myös maksut ja muut suoritukset tällaisen velallisen velkojalle.

25 Van Buggenhout ja Van de Mierop, Ranskan hallitus sekä Euroopan komissio katsovat, ettei käsite kata maksuja konkurssissa olevan velallisen velkojalle. BIL sekä Belgian, Saksan ja Portugalin hallitus väittävät sitä vastoin, että tämä tilanne kuuluu kyseisen käsitteen alaan.

26 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto ja tavoite myös asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (ks. mm. asia C-533/08, TNT Express Nederland, tuomio 4.5.2010, Kok., s. I-4107, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Unionin asetusten yhdenmukaisen tulkinnan välttämättömyys estää sen, että epävarmassa tilanteessa tietyn säännöksen sanamuotoa tarkasteltaisiin erikseen, ja edellyttää päinvastoin, että sitä tulkitaan ja sovelletaan muilla virallisilla kielillä laadittujen versioiden valossa (ks. vastaavasti asia C-199/08, Eschig, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8295, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Yhtäältä asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohdan sanamuodosta on todettava, että ilmaisun ”velkojalle” tavanomaisen merkityksen mukaan velvoitteen täyttäminen maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevalle henkilölle ei lähtökohtaisesti kata tilannetta, jossa velvoite täytetään kyseisen maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevan henkilön määräyksestä jollekin sen velkojista. Normaalin merkityksen mukaan tämä ilmaisu nimittäin tarkoittaa ainoastaan, että velvoite täytetään kyseisen henkilön hyväksi, mitä tukevat muun muassa kyseisen säännöksen espanjankielinen kieliversio (”a favor de”), englanninkielinen kieliversio (”for the benefit of”), italiankielinen kieliversio (”a favore del”), hollanninkielinen kieliversio (”ten voordelen van”) ja portugalinkielinen kieliversio (”a favor de”).

29 Asetuksen N:o 1346/2000 johdanto-osan 30 perustelukappaleessa ja erityisesti sen saksankielisessä kieliversiossa (”zum Schutz solcher Personen, die – – eine Zahlung an den Schuldner leisten”), englanninkielisessä kieliversiossa (”in order to protect such persons who make a payment to the debtor”) ja ruotsinkielisessä kieliversiossa (”för att skydda sådana personer som infriar en skuld hos gäldenären”) sitä paitsi todetaan, että asetuksen 24 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti tarkoitetaan tilannetta, jossa ”maksusuoritus” tehdään konkurssissa olevalle velalliselle.

30 Lisäksi kyseisen asetuksen 24 artiklan 1 kohdassa säädetään, että velalliselle täytetty velvoite olisi ollut täytettävä tämän maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjälle. Tästä täsmennyksestä käy ilman pienintäkään epäselvyyttä ilmi, että kyseinen artikla koskee konkurssissa olevan velallisen saatavia, joista on tullut konkurssipesän saatavia sen jälkeen, kun maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu.

31 Näiden seikkojen perusteella voidaan todeta, että tulkittavana olevan säännöksen sanamuodon mukaan henkilöt, joita tällä säännöksellä suojataan, ovat konkurssissa olevan velallisen velalliset, jotka joko suoraan tai välillisesti täyttävät vilpittömässä mielessä velvoitteen velallisen hyväksi.

32 Sillä seikalla, että pääasiassa kyseisen maksun teki pankki konkurssissa olevan velallisen määräyksestä ja tämän lukuun, ei ole tältä osin merkitystä. Vaikka kyseinen pankki täytti sopimukseen perustuvan velvoitteen konkurssissa olevaan velalliseen nähden, se ei nimittäin täyttänyt kyseistä velvoitetta asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kyseiselle ”velalliselle”, koska maksun saajana ei ollut kyseinen velallinen.

33 Toisaalta asetuksen 24 artiklan 1 kohdalla ja sillä lainsäädännöllä, jonka osa kyseinen säännös on, tavoiteltujen päämäärien osalta asetuksen N:o 1346/2000 johdanto-osan 30 perustelukappaleesta ilmenee, että kyseisellä artiklalla on tarkoitus sulkea selvittäjän valvonnan ulkopuolelle tietyt sellaiset tilanteet, jotka ovat ristiriidassa maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta johtuvien uusien olosuhteiden kanssa.

34 Kyseisen asetuksen 24 artiklan 1 kohdalla erityisesti mahdollistetaan se, että maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamispäätöstä ei tunnusteta välittömästi, koska siinä sallitaan sellaisten konkurssissa olevan velallisen saatavien vähentäminen konkurssipesästä, jotka velalliset ovat maksaneet velalliselle vilpittömässä mielessä.

35 Kyseistä säännöstä ei kuitenkaan pidä tulkita niin, että konkurssipesästä voidaan vähentää myös konkurssissa olevan velallisen velkojien saatavia kyseiseltä konkurssissa olevalta velalliselta. Tällainen tulkinta nimittäin merkitsisi sitä, että konkurssissa oleva velallinen voisi täytättämällä velvoitteitaan velkojaansa kohtaan sellaisilla kolmansilla, jotka eivät tiedä maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta, siirtää konkurssipesän saatavia tälle velkojalle ja siten aiheuttaa vahinkoa yhdelle asetuksella N:o 1346/2000 tavoitelluista keskeisistä päämääristä, joka on ilmaistu asetuksen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa ja jona on välttää kannustamasta osapuolia siirtämään omaisuutta jäsenvaltiosta toiseen edullisemman oikeusaseman saamiseksi.

36 Kaikesta, mitä edellä on todettu asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ja sillä tavoitellusta päämäärästä, kyseisen säännöksen asiayhteydestä ja sillä lainsäädännöllä tavoitelluista päämääristä, jonka osa kyseinen säännös on, seuraa, että pääasian tilanteen kaltainen tilanne, jossa konkurssissa oleva velallinen on välillisesti täyttänyt velvoitteensa tiettyä velkojaansa kohtaan, ei kuulu tämän säännöksen soveltamisalaan.

37 Se seikka, että asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta pääasian tilanteen kaltaiseen tilanteeseen, ei kuitenkaan itsessään merkitse sitä, että kyseisellä pankilla olisi velvollisuus palauttaa riidanalainen määrä konkurssipesään. Pankin mahdollista vastuuta koskevaan kysymykseen sovelletaan sovellettavaksi tulevaa kansallista lainsäädäntöä.

38 Kun otetaan huomioon edellä todettu, esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohtaa on tulkittava niin, että maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevan velallisen määräyksestä tämän velkojalle tehty maksu ei kuulu sen soveltamisalaan.

Oikeudenkäyntikulut

39 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 24 artiklan 1 kohtaa on tulkittava niin, että maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevan velallisen määräyksestä tämän velkojalle tehty maksu ei kuulu sen soveltamisalaan.

Allekirjoitukset